

Tardor 2020***Josep Carner i la traducció de Marcel Ortín, una ressenya***

Jaume Subirana

Tal com apunta Marcel Ortín en l'obertura de la fitxa sobre Josep Carner a *Visat*, l'autor «va trobar en la traducció, alhora, un *modus vivendi* (en alguns moments la seva principal font d'ingressos) i una ocasió per exercitar les seves capacitats d'escriptor i per contribuir a la creació d'una llengua literària que es trobava, al seu entendre, en procés de construcció». Ortín, professor al Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra, és des del llunyà *La prosa literària de Josep Carner* (Quaderns Crema, 1996) una autoritat a l'hora de parlar sobre Carner, i jo diria que l'autoritat si ens referim a l'obra no poètica del «Príncep dels poetes». Perquè és evident que Carner va ser més que un versegador, però la categoria i la importància dels seus versos (juntament amb el pes que la poesia com a gènere continua tenint en el sistema literari català) han fet que quedi en segon pla la resta de la seva obra, les facetes d'articulista, director editorial... o traductor.

Josep Carner i la traducció és una presentació per a lectors no especialistes interessats en la història de la cultura catalana de la dedicació i les reflexions de Carner sobre la matèria. El llibre representa la compilació (i articulació) d'una feina dilatada sobre els aspectes del Carner traductor: Ortín ja publicà el 1992 un article a *Catalan Review* sobre «Les traduccions de Josep Carner» i n'ha publicat recentment un sobre l'antologia bilingüe *Poems*, editada per Pearse Hutchinson el 1962, i un altre sobre la traducció carneriana dels *Fioretti* de Sant Francesc: parlem, doncs, de trenta anys de dedicació ininterrompuda al tema. I he esmentat la feina i les reflexions de Carner sobre la traducció perquè el volum el componen un detallat estudi introductori i una selecció àmplia de textos: vint-i-dues peces, concretament; de la presentació a l'«Ensaig d'una traducció noble de Molière: Els volpelatges de Scapin», del 1903, al resum taquigràfic d'una conferència feta a l'Orfeó Català de Mèxic el 1956 amb motiu d'una visita al país (i a la família deixada enrere), en

què afirmà que «les fronteres són una cosa abominable quan es tracta de la cultura». A més d'una bona bibliografia i un índex onomàstic (detalls que a hores d'ara no és fora de lloc de subratllar): el segell editorial de Punctum, en les seves diverses col·leccions, representa una garantia per als lectors-usuaris (o munyidors) de llibres en l'àmbit extens del que abans en dèiem la filologia.

D'entre els papers carnerians editats relacionats amb la traducció, en un sentit ampli del terme, jo en destacaria textos prou coneguts com «Dickens a Catalunya» (1930), el celebèrrim (i sempre profitós) «Universalitat i cultura» (1935), «De l'art de traduir» (1944), els discursos als Jocs Florals de Mèxic (1942) i París (1948), perfectament adaptables als nostres dies, i també l'encert d'incloure-hi peces com els textos (sense signar, però clarament vinculables a Carner) sobre el llançament de l'Editorial Catalana (1917-1919) o una tria molt significativa dels pròlegs a les traduccions de la Biblioteca Literària (1918-1920), de la mateixa època, quan tot estava per fer i tantes coses semblaven possibles en la cultura literària del país.

De la suma de tot plegat, estudi d'Ortín i textos de Carner, ens queda clar que la dedicació de l'escriptor a la traducció va ser una constant (dilatada a més en el temps, atesa la seva longevitat). Que va ser abundosa. I que tingué a veure no només amb un interès pecuniari (això també: la seva correspondència n'inclou molts testimonis), sinó que enllaçava directament, d'una banda, amb l'objectiu de la coneixença i l'enriquiment mutu entre literatures (essencial per a la catalana); i, de l'altra, amb les reflexions i l'activitat autoral, literària, de Carner, entesa com a aprenentatge literari en un primer moment i més endavant ja com a part substancial de la pròpia obra, per mitjà del trasllat, el manlleu, la recreació i (a Mèxic, amb el *Jonàs/Nabí*) l'autotraducció. A això hi podríem afegir el valor estratègic de la traducció, vist amb ulls de les primeries del segle xx, per a la creació de públics, i això ens permetria enriquir el perfil de Carner, també, com a planificador cultural. I seria també molt interessant analitzar la reflexivitat (crec que evident, però fins ara no estudiada), vinculable a aspectes de l'actualitat, dels llibres de pensament polític i d'història cultural traduïts al castellà a Mèxic entre 1940 i 1945 per al Fondo de Cultura Económica –amb obres de Locke, Milton, Becker, Cochrane i Giambattista Vico– i per a l'Instituto Panamericano de Bibliografía y Documentación –Bidwell, Haring, Holcombe, Basch, Masaryk, Benes, Ripka. Carner conté encara regions per explorar, però aquest llibre

de Marcel Ortín, producte del grup de recerca Trilcat sobre traducció, recepció i literatura catalana, ens ajuda a veure'l com un escriptor i intel·lectual més ric, més articulat i més modern, en el sentit de contemporani. I això s'ha d'agrair.

Marcel Ortín, *Josep Carner i la traducció*. Lleida: Punctum (Quaderns; 6), 2017. 318 p.